

Додаток
до листа Міністерства
освіти і науки України
від 09.08.2017 р. № 1/9-436

Методичні рекомендації щодо викладання у початковій школі у 2017/2018 навчальному році

У 2017/2018 навчальному році учні початкових класів навчатимуться за навчальними програмами, затвердженими наказами Міністерства освіти і науки України від 05.08.2016 № 948 «Про затвердження змін до навчальних програм для 1-4-х класів загальноосвітніх навчальних закладів» (у якому затверджено зміни до таких програм: «Українська мова», «Літературне читання», «Математика», «Природознавство», «Я у світі», «Інформатика», «Трудове навчання», «Іноземні мови для загальноосвітніх та спеціалізованих навчальних закладів», «Образотворче мистецтво», «Музичне мистецтво», «Фізична культура», «Основи здоров'я») та від 12.09.2011 № 1050 «Про навчальні програми для 1-4 класів загальноосвітніх навчальних закладів».

Типові навчальні плани початкової школи складені на виконання Закону України "Про загальну середню освіту" та затверджені наказом Міністерства освіти і науки України від 10.06.2011 № 572 «Про Типові навчальні плани початкової школи» (зі змінами).

Інформуємо, що частину навчального навантаження з фізичної культури у початковій школі (до 1 години на тиждень) можна використовувати на вивчення окремих навчальних предметів, що забезпечують рухову активність учнів (хореографія, ритміка, плавання тощо), за наявності відповідних умов, педагогічних кадрів та навчальних програм, які мають гриф Міністерства освіти і науки України.

Домашні завдання

Обсяг домашніх завдань визначається згідно з Державними санітарними правилами і нормами влаштування, утримання загальноосвітніх навчальних закладів та організації навчально-виховного процесу (ДСанПН 5.5.2.008-01).

У 1-му класі домашні завдання не задаються.

У 2-4 класах обсяг домашніх завдань з усіх предметів має бути таким, щоб витрати часу на їх виконання не перевищували: у 2-му класі – 45 хвилин; у 3-му класі – 1 години 10 хвилин; 4-му класі – 1 години 30 хвилин.

Недопустимим є перевантаження учнів завданнями, які містяться у додаткових посібниках, зошитах з друкованою основою: зафарбовування малюнків, складання схем, таблиць, виконання додаткових завдань і вправ, написання домашніх творів тощо.

Домашні завдання не задаються учням на вихідні, святкові та канікулярні дні.

Оцінювання навчальних досягнень учнів початкових класів

Оцінювання навчальних досягнень учнів здійснюється вербально:

у 1 класі з усіх предметів інваріантної складової.

За рішенням педагогічної ради навчального закладу може надаватися словесна характеристика знань, умінь і навичок учнів 2 класу;

у 2-4 класах з предметів інваріантної складової: «Інформатика», «Музичне мистецтво», «Образотворче мистецтво», інтегрованого курсу «Мистецтво», «Основи здоров'я», «Фізична культура», «Я у світі» та «Трудове навчання»;

у 1-4 класах з усіх предметів варіативної складової.

Оцінювання навчальних досягнень учнів здійснюється за 12-бальною шкалою: з предметів інваріантної складової освітніх галузей: «Мови і літератури (мовний і літературний компоненти)», «Математика», «Природознавство».

Відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 27 серпня 2010 р. № 778 «Про затвердження Положення про загальноосвітній навчальний заклад», заклад може використовувати інші системи оцінювання навчальних досягнень учнів (вихованців) за погодженням з місцевими органами управління освітою. При цьому оцінки з навчальних предметів за семестри, рік, результати державної підсумкової атестації переводяться у бали відповідно до критеріїв оцінювання навчальних досягнень учнів (вихованців).

Наголошуємо, що відповідно до Галузевої угоди між Міністерством освіти і науки та ЦК Профспілки працівників освіти і науки України на 2016-2020 роки, зареєстрованої в Міністерстві соціальної політики України від 15 грудня 2016 р. № 31, рекомендовано передавати уроки з окремих предметів у початкових класах, в т. ч. уроки іноземної мови, фізичної культури, образотворчого мистецтва, музики, інформатики лише спеціалістам за наявності об'єктивних причин та обов'язкової письмової згоди учителів початкових класів, забезпечуючи при цьому оплату праці відповідно до положень п. 74 Інструкції про порядок обчислення заробітної плати працівників освіти.

Вчитель має вільний вибір форм організації навчально-виховного процесу, способів навчальної взаємодії, методів, прийомів і засобів реалізації змісту освіти. Водночас вчителю забезпечується право самостійно переносити теми

уроків, відповідно до засвоєння учнями навчального матеріалу, визначати кількість годин на вивчення окремих тем.

Навчальна та методична література для початкової школи зазначена у Переліках навчальних програм, підручників та навчально-методичних посібників, рекомендованих Міністерством освіти і науки України, що розміщені на офіційному сайті МОН.

Інтегроване навчання

Сприйняття світу учнями 6-10 років за своєю суттю є цілісним як цілісне і саме докільля. Потреба подолати протиріччя між розподілом освітнього процесу на окремі предмети, з одного боку, і цілісністю світу та цілісністю сприйняття дитиною докільля, з іншого, потребує активного запровадження *інтегрованих уроків*. У межах таких уроків вивчається підпорядкований одній темі матеріал із різних навчальних предметів. Методика таких уроків розробляються вчителями на міжпредметній основі з урахуванням дидактичної доцільності, а їх змістова і структурна цілісність забезпечується добором об'єкта вивчення. Головною метою інтегрованих уроків має бути не виклад максимального об'єму інформації, а формування цілісної картини світу і підвищення пізнавального інтересу учнів.

Як свідчить практика, найчастіше інтегровані уроки проводять з метою узагальнення та систематизації навчального матеріалу з певної теми. До того ж переважно на таких уроках інтегрують матеріал навчальних предметів однієї освітньої галузі (наприклад, мови і літератури) або предметів певного циклу (приміром, природничо-математичного). Натомість не менш ефективною є інтеграція на уроках засвоєння нових знань, умінь і навичок, застосування знань, умінь і навичок та комбінованих уроків, а також з різних навчальних предметів. Прикладом є інтегровані уроки учасниць конкурсу «Учитель року – 2017» в номінації «Початкова освіта» (відеозапис можна переглянути за посиланням: <https://www.youtube.com/playlist?list=PLlGoA1PEos6Zzqw0yYC4RnnBtrMO4h-wH>). Водночас результативними є інтегровані нестандартні уроки: урок-подорож, урок-казка, урок-свято тощо. На цих уроках учитель може організувати бесіди, дискусії за змістом мультфільмів (наприклад, телеканалу «ПлюсПлюс»), читання літературних текстів, публікацій у дитячій періодиці, ситуацій, що висвітлюють у новинах, тощо, а також колективні творчі справи, навчальні проекти (технологічні карти навчальних проектів, підготовлені учасницями конкурсу «Учитель року – 2017» в номінації «Початкова освіта»), зустрічі з фахівцями державних установ, екскурсії тощо.

Основою ефективності інтегрованих уроків є чітке визначення мети і відповідне їх планування для забезпечення різнобічного розгляду учнями певного об'єкта, поняття, явища з використанням засобів різних навчальних предметів.

Особливість інтегрованих уроків у початковій школі полягає у тому, що вони можуть проводитись як одним учителем, який викладає предмети, які інтегруються, так і двома вчителями у випадках, коли другий чи третій предмет, що інтегрується, викладає інший учитель (наприклад, музичне мистецтво, іноземна мова тощо). За потреби роль другого вчителя можуть виконувати учні основної школи, батьки, запрошені фахівці з теми вивчення. Через складність координації діяльності педагогів, інших залучених (учнів, батьків або фахівців), такі інтегровані уроки проводять необґрунтовано рідко, тому їх необхідно планувати заздалегідь.

Плануючи проведення інтегрованих уроків, доцільно завчасно проаналізувати навчальні програми; визначити пов'язані за змістом теми; за потреби змінити послідовність їх викладу, передбачивши місце інтегрованого уроку в системі уроків за календарно-тематичним плануванням; встановити зв'язки між об'єктами вивчення; визначити ключові та предметні компетентності, які формуватимуться в учнів на інтегрованому уроці; визначити цілі інтегрованого уроку з урахуванням того, що на цих заняттях розв'язуються дидактичні завдання усіх предметів, зміст яких інтегрується. Підготовка до інтегрованого уроку передбачає всебічне вивчення об'єкта, консультування з вчителями-фахівцями з тих предметів, що будуть інтегруватися.

На інтегрованому уроці педагог організовує навчальну діяльність учнів, концентруючи увагу на провідних ідеях, організовуючи творчий пошук і активізуючи пізнавальну діяльність, з урахуванням вікових особливостей молодших школярів, специфіки навчальних предметів, зміст яких інтегрується, дидактичних цілей вивчення навчального матеріалу кожного з них.

Отже, основні ознаки інтегрованих уроків:

- нетрадиційна структура, що вирізняється чіткістю, компактністю (за блоками, які відповідають двом-трьом різним навчальним предметам, матеріал з яких інтегрується), а також оригінальністю мотиваційних та рефлексивних аспектів;
- логічний взаємозв'язок навчального матеріалу кількох навчальних предметів;
- підпорядкованість викладу навчального матеріалу різних навчальних предметів єдиній меті уроку (із змісту предметів добираються тільки ті відомості, які необхідні для її реалізації);
- інформативна ємність уроку;
- вибір певного місця проведення та його оформлення;

- урізноманітнення засобів навчання (із використанням відео, аудіо записів, мультимедійних презентацій тощо), які водночас використовуються дозовано;
- раціональне поєднання різних видів діяльності учнів із різними способами навчальної взаємодії (колективна, парна, групова, індивідуальна);
- висока активність учнів та чітке визначення їхнього навантаження;
- підвищений емоційний вплив на учнів.

Звертаємо увагу, що відповідно до Інструкції щодо заповнення класного журналу для 1-4 класів загальноосвітніх навчальних закладів (наказ МОН України 08.04.2015 року № 412) дату і тему інтегрованого уроку фіксують на сторінці одного (за вибором учителя) з тих навчальних предметів, зміст яких інтегрувався.